

Äldrenämndens

budgetförutsättningar inför Mål och

budget 2020–2021

Innehåll

1.	Inledning	3
2.	Sammanfattning	5
3.	Mål och resultatindikatorer	6
4.	Nämndspecifik omvärldsanalys	7
4.1	Lagändringar och betänkanden	7
4.2	Tillgänglighet och den nya funktionshinderpolitiken	9
4.3	Välfärdsteknik	10
4.4	Kompetensutveckling	10
4.5	Boende för äldre	12
5.	Investeringsbudget	13
	Prioritering och driftkostnad, investeringar	13
	Förklarande text:	13
6.	Driftbudget	14
6.1	Hemtjänst	14
6.2	Vård- och omsorgsboende/korttidsboende/växelvård	14
	Fördelning egna platser – externa platser	15
6.3	Dagverksamhet	15
6.4	Behovsökning av insatser 2021 och framåt	15
6.5	Lokaler	16
7	Kompetensförsörjning	17
8	Statsbidrag	19
9	IT och ny teknik som stöd för verksamheten	19
10	Riskanalys	20
11.1	Budgetförslag	21
11.2	Effektiviseringsförslag	22

11.3 Kvalitetshöjande förändringar	23
Förklarande text:	23
12. Slutsatser och prioriteringar	24

1. Inledning

Äldrenämnden har i det preliminära budgetförslaget för 2020 fått en ramuppräknning med 34,1 mnkr till 842,1 mnkr, jämfört med ramen för 2019 på 808,0 mnkr.

Huvudparten av ramökningen 30,9 mnkr avser kompensation för att klara beräknad volymökning utifrån demografin. Resterande ramökning med 3,2 mnkr motsvarar en ramuppräknning med 0,4 procent för att delvis kompensera pris och löneutveckling. Eftersom den beräknade pris och löneutvecklingen under 2020 beräknas öka kostnaderna med 2,4 procent eller med sammantaget 19,5 mnkr innebär den tilldelade ramen ett krav på effektiviseringsåtgärder motsvarande minst 16,3 mnkr jämfört med verksamheten under 2019.

Äldrenämnden redovisade ett underskott 2018 jämfört med budget på 7,5 mnkr (1,0 %). Nämndens nettokostnad för 2018 uppgick till 773,0 mnkr, budgeten var 765,6 mnkr. 2017 var äldrenämndens nettokostnad 727,4 mnkr .

Nettokostnaden ökade under 2018 med 45,6 mnkr eller med 6,3 procent. Huvudparten av nettokostnadsökningen berodde på volymökningar vad gäller hemtjänst och särskilt boende. Volymökningarna berodde på fler äldre över 75 år, gruppen ökade med drygt 6 procent under 2018. Lön och prisutvecklingen under 2018 hanterades delvis genom effektiviseringar i verksamheten.

Behovet av äldreomsorg i Haninge har ökat år för år sedan äldrefrågorna samlades under en egen nämnd 1999. Orsaken till behovsökningen är lätt att förstå om man vet att antalet invånare 65 år och äldre i Haninge har ökat från 6 504 invånare 31 december 1998 till cirka 13 600 invånare 31 december 2018. En dryg fördubbling av målgruppen får givetvis konsekvenser på efterfrågan av insatser.

Befolkningsprognoserna pekar på en fortsatt ökning av antalet äldre invånare i Haninge. För gruppen som helhet dämpas dock ökningstakten.

Nuvarande befolkningsprognos fram till 2027 visar på en ökning till 15 580 eller med 15,5 procent jämfört med 2017.

Men behovet av insatser kommer att öka betydligt mer. Orsak till detta är att det sker en kraftig förskjutning inom äldregruppen. Bland annat så ligger hela befolkningsökningen vad gäller äldre i intervallet 75 år och äldre som ökar med knappt 50 procent från 2017 till 2027.

I åldersgrupperna 80 år och äldre är ökningen samma period drygt 79 procent. Men det är inte bara antalet invånare i olika åldersintervaller som påverkar behovet av insatser kommande år. Utan även andra faktorer påverkar, andelen som bor ensam, andel som bor i mer socialt utsatta områden, andel med olika sjukdiagnoser mm.

I gruppen över 65 år bodde 2015-12-31 knappt 54 procent i ett parförhållande, en marginell ökning jämfört med 1998 då andelen var knappt 52 procent. Med förskjutningen mot de allt äldre åldersintervallen kommer andelen som bor i ett parförhållande att minska kraftigt.

Konsekvenserna av en ökning av andelen ensamboende kan bli att efterfrågan på olika former av kollektivt boende ökar. Redan idag finns det en grupp som ansöker om vård- och omsorgsboende, men som inte har behov av vårdinsatser utan i första hand behov av socialt sammanhang. En satsning på olika former av mellan boende (trygghetsboende, seniorboende) kan därigenom dämpa efterfrågan på biståndsbedömt boende.

För att möta en förväntad ökad efterfrågan på insatser från äldrenämnden har fokus under många år varit förebyggande insatser och insatser i ordinärt boende. Att äldrenämnden fokuserat just på dessa insatser är utifrån ett långsiktigt ekonomiskt tänkande. Hur kan vi förhindra/förskjuta behovet av den i normalfallet dyraste insatsformen särskilt boende?

Haninge har utifrån prioriteringen på förebyggande insatser och insatser för att skapa möjlighet att bo i ordinärt boende (även när man behöver mer omfattande insatser) fått en förskjutning från att huvuddelen av äldreomsorgens kostnader tidigare hamnade på vård- och omsorgsboende så ligger idag huvudparten av kostnaderna på ordinärt boende. Äldrenämnden och äldreförvaltningen har i olika sammanhang kritiserats för att ha höga

kostnader för förebyggande insatser och insatser i ordinärt boende (hemtjänst, dagverksamhet och korttidsboende). De som framfört denna kritik har ofta missat att Haninge samtidigt haft lägre kostnader för särskilt boende.

Äldrenämnd och äldreförvaltning arbetar ständigt med hur den optimala fördelningen mellan olika insatsformer ska se ut för att även uppnå målet om att varje krona ska användas där den gör mest nytta på lång sikt.

Äldreförvaltningen har inte på många år begärt ramtillskott för att genomföra kvalitetshöjningar i verksamheten utan kvalitetshöjningar har hanterats genom att utveckla inom befintlig kostnadsnivå.

Inte heller inför 2020-2021 begär äldreförvaltningens ledning mer resurser för att genomföra kvalitetshöjningar i verksamheten.

2. Sammanfattning

Äldrenämnden har i det preliminära budgetförslaget för 2020 fått en ramuppräknning med 34,1 mnkr till 842,1 mnkr, jämfört med ramen för 2019 på 808,0 mnkr.

Huvudparten av ramökningen 30,9 mnkr avser kompensation för att klara beräknad volymökning utifrån demografin. Resterande ramökning med 3,2 mnkr motsvarar en ramuppräknning med drygt 0,4 procent för att delvis kompensera pris- och löneutveckling. Eftersom den beräknade pris- och löneutvecklingen under 2020 beräknas öka kostnaderna med 2,4 procent eller med sammantaget 19,5 mnkr innebär den tilldelade ramen ett krav på effektiviseringsåtgärder motsvarande minst 16,3 mnkr jämfört med verksamheten under 2019.

Utöver detta finns andra kostnader som kommer att tillkomma under 2020, flera av dessa är svåra att kostnadsberäkna. Som t.ex. effekter av uppgång till heltid för tidigare deltidsanställda vårdbiträden och undersköterskor.

Trots den preliminära ramuppräknningen med 34,1 mnkr eller med 4,2 procent så står äldrenämnden åter inför en stor utmaning inför 2020.

För att klara budgetbalans 2020 krävs effektiviseringsåtgärder i storleksordningen 16-20 mnkr.

Förvaltningen har under 2018 påbörjat en omfattande analys av vilka områden som kan effektiviseras. Som vid allt förändringsarbete kan den första effekten bli ökade kostnader under ett inledningsskede, det kan gälla anpassning av lokaler och nyinvesteringar i utrustning m.m.

Samtidigt finns det stora utmaningar de kommande åren att vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna nyrekrytera olika yrkesgrupper.

3. Mål och resultatindikatorer

Nämnder och bolag ska inte föreslå förändringar i detta avsnitt. Undantag är om förvaltningen har kännedom om att nationell definition, mätmetod etc. för en resultatindikator eller ett informationsmått ska ändras. Äldreförvaltningen har inte fått kännedom om sådana förändringar.

4. Nämndspecifik omvärldsanalys

4.1 Lagändringar och betänkanden

Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer (SOU 2017:21)
Regeringen beslöt i juni 2015 att tillsätta en särskild utredare för att ta fram ett förslag till en nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen. Utredningen presenterade och överlämnade sitt betänkande Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer i mars 2017.

Den nationella kvalitetsplanen ska genomföras under fyra mandatperioder – åren 2019-2034. Planen ska inte vara detaljstyrande, utan strategiskt och långsiktigt stödja den lokala och regionala utvecklingen samt bidra till stöd inom de områden där det krävs ett nationellt ansvar.

Effektiv vård (SOU 2016:2)

Regeringen beslutade den 21 november 2013 att tillsätta en nationell samordnare med uppdrag att göra en analys av hur hälso- och sjukvården kan använda professionernas resurser på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt. Betänkande lämnades till regeringen under januari 2016. I utredningen framhålls betydelsen av en välfungerande och förstärkt primärvård. Utredningen föreslår att primärvården delas upp på en allmän primärvård med bibehållet vårdval och en riktad primärvård med ansvar bland annat för de mest sjuka äldre. Primärvården och kommunernas insatser för äldre ska vara väl integrerade.

God och nära vård - En gemensam färdplan och målbild (SOU 2017:53)

Regeringen beslutade den 2 mars 2017 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utifrån förslagen i betänkandet Effektiv vård (SOU 2016:2) stödja landstingen, berörda myndigheter och organisationer i arbetet med att

samordnat utveckla en modern, jämlik, tillgänglig och effektiv hälso- och sjukvård med fokus på primärvården.

Nationell strategi för demenssjukdom. Underlag och förslag till plan för prioriterade insatser till år 2022

Den nationella strategin är framtagen i samverkan med flera andra myndigheter, professionsföreträdare, pensionärs- och patientorganisationer, akademiska experter samt Sveriges Kommuner och Landsting, Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga samt Svenskt Demenscentrum. Arbetet är samordnat med de Nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom.

Välfärdsteknik

Välfärdssektorn står inför en omfattande digitalisering, en modernisering som är efterlängtd och som innebär stora möjligheter. Välfärdstekniken kan förbättra kvalitet och självständighet för de äldre. Teknik kan även underlätta arbetet för personalen och vara en del i att utveckla yrket och göra det mer attraktivt.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska se över och lämna förslag på åtgärder som kan främja införandet av välfärdsteknik för ökad trygghet och som stärker självständighet och livskvalitet för äldre och som avlastar personal och moderniserar verksamheten. Syftet är att förbättra förutsättningarna för verksamheterna och personalen inom äldreomsorgen att bättre ta tillvara potentialen i att använda välfärdsteknik. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2020.

Regeringen inför en ny boendeform för äldre

Det ska bli lättare för gamla som är för friska för ett vanligt äldreboende att få en bostad med omsorg och service. Regeringen har beslutat om en ny särskild boendeform, så kallat biståndsbedömt trygghetsboende. Den 2 april 2019 träder den nya lagen i kraft.

Regeringen införde 2016 ett nytt investeringsstöd för att bygga bort den brist på äldreboenden som funnits i många kommuner. Totalt har regeringen avsatt 850 miljoner kronor.

Ny lag om samverkan vid utskrivning från slutenvård (prop. 2016/17:106)

Den 1 januari 2018 trädde en ny lag om samverkan vid utskrivning från slutenvård (prop. 2016/17:106) i kraft. I samband med detta upphävdes lagstiftningen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård. Den nya lagstiftningen syftar till att säkerställa en trygg, säker och smidig övergång från slutenvård till öppenvård och omsorg så att personer som vårdas i slutenvården inte ska behöva stanna på sjukhus längre än nödvändigt. Den kommande lagstiftningen kommer att ställa höga krav på samverkan och ansvarsfördelning mellan kommun och landsting.

En överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län och Stockholms läns landsting har antagits. Överenskommelsen är tidsbegränsad och gäller fram till 31 december 2019. I den tidsbegränsade överenskommelsen behålls det antal dagar som framgår av den tidigare betalningsansvarslagen, 5 vardagar inom den somatiska vården och 30 vardagar inom den psykiatriska vården, innan betalningsansvaret för kommunerna träder in. I februari 2018 antogs riktlinjer och rutiner till överenskommelsen. Den 14 november 2018 påbörjades det nya arbetssättet.

Under 2019 kommer en ny överenskommelse arbetas fram och enligt förslaget i överenskommelsen kommer dagarna att minskas och betalningsansvaret att inträda tidigare för kommunerna. I överenskommelsen föreslås 3,5 dagar för den somatiska vården och 5 dagar för den psykiatriska vården. Det innebär en ökad belastning på biståndshandläggare samt att utförare måste kunna ta emot nya kunder snabbare. Förslaget innebär också en ökad kostnad för de personer som ligger kvar på sjukhus med ca: 2000 kronor/dygn. Konsekvenserna av dessa förändringar är att kommunen måste bemanna med biståndshandläggare under storhelger för att kunna följa överenskommelsen.

En stärkt minoritetspolitik

I lagrådsremissen lämnar regeringen förslag till ändringar i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk för att stärka det grundläggande skyddet för de nationella minoriteternas språk och kultur och för att stärka de utökade rättigheter som finns inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Bland annat föreslås att kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete, att informationskyldigheten för förvaltningsmyndigheter ska tydliggöras, att innebörden av samråd enligt lagen ska förtydligas och att förvaltningsmyndigheter ska beakta barns och ungas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem.

Regeringen lämnar också förslag om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk, bland annat att rätten ska avse en större del av verksamheten och att den ska omfatta den äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Vidare föreslås stärkta möjligheter till äldreomsorg på jiddisch och romani chib.

Nationella mål för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188)

Funktionshinderspolitiken utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen handlar om mänskliga rättigheter och varje individs möjligheter att utifrån sina förutsättningar delta i samhällslivets alla delar.

4.2 Tillgänglighet och den nya funktionshinderpolitiken

Riksdagen antog i november (2017) regeringens förslag till ny funktionshinderspolitik. Det nya målet är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med

funktionsnedsättning. Vidare presenterades fyra mål som arbetet ska inriktas mot:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och
- att förebygga och motverka diskriminering.

Principen om universell utformning

Med principen om universell utformning avses ett tankesätt där samhället utformas utifrån vetskapen om de variationer i funktionsförmåga som finns hos befolkningen och gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att delta på lika villkor som den övriga befolkningen. Principen ses av regeringen som central för genomförandet av funktionshinderspolitiken.

Befintliga brister i tillgängligheten

Att identifiera och åtgärda befintliga brister i tillgängligheten är ett arbete som måste fortsätta samt intensifieras. Genom systematik och analys samt genom att tillämpa ett funktionshinders perspektiv kan tillgänglighetsbrister tas bort vilket regeringen bedömer som prioriterat för att genomföra politikens intentioner.

Individuella stöd och lösningar för individens självständighet

För att säkerställa oberoende, självbestämmande och självständighet samt möjliggöra delaktighet i samhället kan individuellt stöd och individuella lösningar krävas där generella lösningar enligt principen om universell utformning inte räcker till. Att samhället tillhandahåller individuellt stöd är även det en av regeringen prioriterad inriktning för funktionshinderspolitiken.

Att förebygga och motverka diskriminering

I FN:s människorättskonventioner är frågan om icke-diskriminering fundamental. Bristande tillgänglighet är även, sedan 2015, en lagstiftad diskrimineringsgrund. Ett arbete som inriktas mot att förebygga och motverka

diskriminering, utifrån funktionsnedsättning, behöver enligt regeringen ges en framflyttad position.

Den nya funktionshinderspolitiken utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Därmed får tillgänglighetsområdet en tydlig koppling till de mänskliga rättigheterna och varje individs möjligheter att, utifrån sina förutsättningar, delta i samhällslivets alla delar.

Inom människorättsområdet brukar begreppen skyldighets- respektive rättighetsbärare användas. Med detta menas att samhället, i detta fall kommunen, har en skyldighet gentemot kommuninvånarna att uppfylla konventionens föresatser eftersom Sverige har ratificerat den. I Haninge kommun har FN-konventionen, sedan 2013, varit en del i ledningssystemet genom handledningen Lätt och rätt för alla.

Med ökande ålder försämras kroppens funktioner vilket kan leda till behov av tillgänglighetshöjande insatser och hjälpmedel för att kunna bibehålla sin självständighet. Den ökande andelen äldre drabbas även i större utsträckning av flera funktionsnedsättningar som kan kräva mer omfattande åtgärder. Detta sammantaget kommer på sikt att leda till att äldreförvaltningen får en ökande belastning av kunder med behov av insatser och att insatserna för varje enskild individ ökar.

4.3 Valfärdsteknik

Förvaltningen driver sedan tidigare flera digitala utvecklingsprojekt som ligger i linje med kommunens digitala mål- och fokusområden. De flesta av projekten har av naturliga skäl ett starkt beroende till de befintliga IT-stöden för verksamhetens processer. Vid upphandlingen går det att inkludera vissa av målen i den digitala handlingsplanen som till exempel anslutning till Nationell patientöversikt samt IT-stöd för arbete enligt Individens behov i centrum. Under perioden fram till 2020 kommer förutom eventuellt nya IT-stöd för verksamhetens processer, även viss valfärdsteknik implementeras, som tillsyn med hjälp av t.ex. bildteknik, sensorer och olika typer av larm. De digitala utvecklingsprojekt som ska genomföras och levereras under de närmaste åren

kommer att ha starka beroenden till både befintliga och nya IT-stöd samt andra digitala utvecklingsprojekt. Den situationen kräver särskild avvägning vid prioritering och genomförande för att leverera avsedd nytta för verksamheten och den enskilde privatpersonen.

4.4 Kompetensutveckling

Arbetet med att kompetensutveckla personalen inom Kravmärkt Yrkesroll (KY) fortsätter. I dagsläget rekryteras alla vårdbiträden och undersköterskor via en fördjupad yrkesintervju som baserar sig på yrkeskraven och kriterierna enligt KY. Vidare sker en grundläggande kompetenskartläggning av all timanställd personal som också ska leda vidare till kompetensutveckling av den timanställda personalen. Från den gruppen rekryteras ofta ordinarie personal och därför behöver kvaliteten stärkas.

All tillsvidareanställd personal valideras enligt KY, vilket också gäller våra LOV-leverantörer.

Kompetensutvecklingen sker sedan i huvudsak inom konceptet arbets-nära lärande, där arbetsplatsen är utgångspunkten i kompetensutvecklingen. Framgången med KY är bland annat att kunna behålla personal, öka kvaliteten och stärka oss som attraktiva arbetsgivare inför framtidens prognostiserade brist på vårdpersonal.

Äldreförvaltningen har väl fungerande samarbete med arbetsmarknadsavdelningen och ungdomsenheten.

Vi tar emot personer som är nyanlända och/eller står långt ifrån arbetsmarknadslivet.

En koordinator på förvaltningen intervjuar samtliga intressenter och gör en första bedömning om vård och omsorgsarbetet är den sökandes framtidsyrke. Material har tagits fram för att dokumentera framstegen under praktiken eller extra tjänsten.

Äldreförvaltningen har en tydlig struktur som är väl förankrad på arbetsmarknadsenheten och ungdomsenheten.

Några av de vi erbjudit praktikplats eller extra tjänst har fått anställning som vikarier och några har gått vidare till studier.

I samarbete med SFI på Centrum Vux ska vi utveckla språkmallen för att stödja handledarna.

Vi har utbildat 180 medarbetare i Skolverkets handledarutbildning och i allt stödmaterial till handledarna som tagits fram av Kravmärkt Yrkesroll.

Äldreförvaltningen hoppas att den kompetens som finns inom Kravmärkt Yrkesroll även fortsättningsvis nyttjas för att stödja nyanlända.

Under 2019-2020 kommer äldreförvaltningen att lägga tid och avsätta personalresurser för att arbeta med en kompetensförsörjningsplan för att på bästa sätt vara förberedda för den kompetensutveckling som kommer att vara nödvändig för att trygga välfärden.

För att säkerställa att kompetensen är den rätta för äldreförvaltningens chefer behövs en kompetensinventering för att veta vilka utbildningar, interna som externa, som ska prioriteras. Kommunen satsar över lag på att utveckla ledarskapet hos kommunens chefer och äldreförvaltningen kommer likaså att jobba med det. Rörligheten inom kommunen behöver förbättras då välfärden behöver större personalresurser framöver.

Vi behöver arbeta för att slussa in nyanlända människor till tjänster inom äldreförvaltningen. Detta kräver systematik och bra riktlinjer, samt kompetenta handledare i verksamheterna.

4.5 Boende för äldre

Det finns olika boendeformer för äldre:

Vård- och omsorgsboende är till för de äldre som har störst behov av vård och omsorg. Personaltätheten är hög med tillsyn dygnet runt. I denna typ av boende svarar kommunen för hälso- och sjukvårdsinsatser (förutom läkarinsatser). Denna typ av boende kallas även vårdboende eller äldreboende i en del kommuner. Den juridiska termen är särskilt boende.

Korttidsboende är till för personer som är i tillfälligt behov av boende med stort inslag av vård och omsorg. Möjlighet finns att under en tidsbegränsad period bo på ett korttidsboende.

Mellanboende är till för de personer som klarar ett mer självständigt liv. Olika former finns av mellanboende: Trygghetsboende, seniorboende och serviceboende. Begreppen varierar kraftigt liksom definitionerna. Gemensamt för dessa mellanboendeformer är att det inte krävs något biståndsbeslut för att få plats på ett boende.

Den 2 april 2019 träder en ny bestämmelse i kraft i socialtjänstlagen som förtydligar kommunernas möjligheter att inrätta biståndsbedömt trygghetsboende för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service. Den här boendeformen ska vara anpassad för äldre som har ett vårdnadsbehov som understiger heldygnsvård, men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar i det egna hemmet. Biståndsbedömt trygghetsboende är ett billigare alternativ jämfört med dagens särskilda boenden och bedöms minska trycket på platser i särskilt boende med heldygnsomsorg.

Ordinärt boende avser "vanliga" lägenheter, villor och andra bostäder som man hyr eller äger på egen hand. Personer som bor i ordinärt boende kan ansöka om hemtjänstinsatser. Detta gäller även personer som bor i seniorboende.

Nedanstående faktorer är betydelsefulla för att man som äldre ska uppleva trygghet:

- tillgängliga bostäder och närmiljöer
- möjlighet till bostadsanpassning i befintligt boende
- närhet till träffpunkter för social samvaro
- möjlighet att få kvalificerade insatser från hemtjänst och hemsjukvård när behov uppstår
- tillgång till plats i vård- och omsorgsboende även för makar och sammanboende.

5. Investeringsbudget

Förvaltningen bedömer att investeringsbehovet för 2020 uppgår till 10,0 mnkr och totalt 32,5 mnkr för hela investeringsperioden 2020-2024.

Prioritering och driftkostnad, investeringar

Prioritet	Projektbenämning	Typkod	Behov, tkr	Beräknad kapitalkostnad				

			2020	2020	2021	2022	2023	2024		
1	Ny teknik i vården	N	2 000	0	200	0	2000	2000	2000	
2	Byte av verksamhetssystem gemensamt med Sof	E/R	5 000		250	0				
3	Möbler o andra inventarier	E	3 000	0	15	300	0	3000	3000	3000
Summa			10 000	250	500	7 000	5 000	5 000	5 000	

Förklarande text:

1. Investeringar i nya tekniska hjälpmedel både på boende och i hemtjänst
2. Äldreförvaltningen och socialförvaltningen räknar med att under 2019 bli klara med upphandlingen av ett gemensamt verksamhetssystem, socialförvaltningen och äldreförvaltningen delar på kostnaden, så motsvarande investeringsbehov finns på socialförvaltningen,
3. Det finns ett behov av årliga investeringar i nya möbler och annan utrustning,

N=Nyinvestering

E=Ersättningsinvestering

R=Rationaliseringsinvestering

6. Driftbudget

6.1 Hemtjänst

Efterfrågan på insatser från äldreomsorgen har ökat kraftigt de tio senaste åren. De insatsformer som ökat mest är insatser i ordinärt boende i form av hemtjänst, korttidsboende och dagverksamhet inriktad mot personer med demens.

Antalet biståndsbedömda hemtjänsttimmar på dag/kvällstid har ökat från 260 000 år 2009 till närmare 660 000 timmar under 2018 eller med drygt 150 procent.

Äldrenämnden beslutade inför 2016 om korrigeringar i riktlinjer och avgiftssystem för att båda dämpa efterfrågan och höja intäkterna för utförda insatser.

Dessa förändringar bidrog till att äldrenämnden både 2016 och 2017 redovisade mindre överskott jämfört med tilldelad ram.

Under 2018 ökade antalet hemtjänsttimmar mer än beräknat, en ökning med knappt 9 procent jämfört med 2017. Delvis uppvägdes detta av en något lägre uppgång vad gällde behovet av olika boendeplatser, som ökade med knappt 3 procent jämfört med prognosen som låg på 4-5 procents ökning. .

Volymförändring 2020

Utökad behov av hemtjänstinsatser med 40 000 timmar under 2020.

Kostnadsökning under 2020 cirka 15 mnkr.

Den egna utförarorganisationen har inte berörts av volymökningen vad gäller insatser på dagtid i form av hemtjänst de senaste tio åren utan har i stort samma volym i december 2018 som i december 2008. Volymökningen har fördelats mellan de privata utförarna enligt LOV samt att fler timmar utförs av anhörigvårdare.

Under 2018 utfördes 58,9 procent av hemtjänstinsatserna (exklusive anhöriganställda) av de privata LOV- utförarna.

6.2 Vård- och omsorgsboende/korttidsboende/växelvård

Vad gäller särskilt boende och korttidsboende har antalet utnyttjade platser under 2018 uppgått till i genomsnitt 544 platser/dygn.

Utifrån en förskjutning mot de äldre åldersintervallen, ser förvaltningen att behovet av platser kommande tio år kommer att öka betydligt snabbare än vad som varit fallet de senaste tio åren.

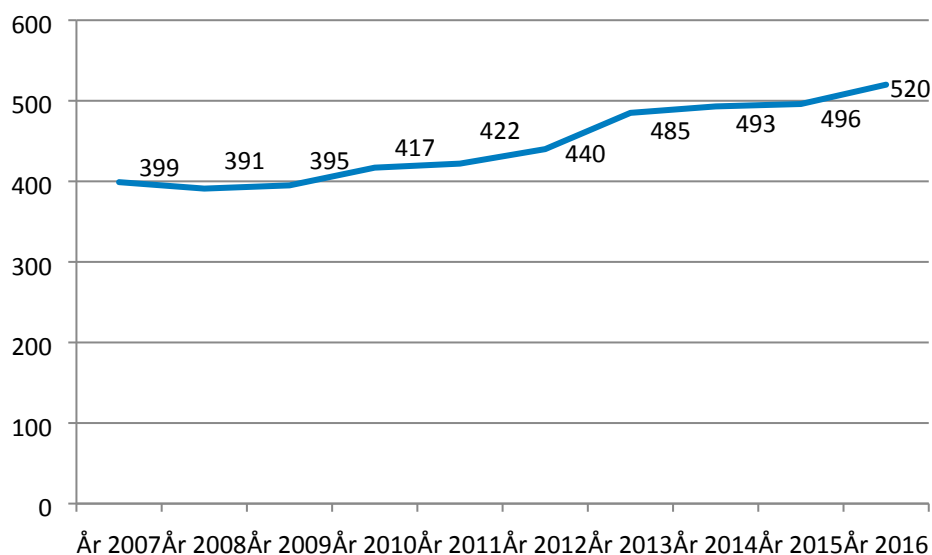
Volymförändring 2020

Utifrån nuvarande andel av befolkningen som behöver plats i olika boendeformer ser förvaltningen ett behov av i genomsnitt minst 25 nya platser varje år de kommande tio åren.

21 nya platser under 2020 jämfört med 2019.

Kostnadsökning under 2020 cirka 15 mnkr.

Sammanlagt årsgenomsnitt utnyttjade platser särskilt boende och korttidsboende

Fördelning egna platser – externa platser

Under 2018 köptes 46 procent av vårddyggen av annan utförare.

6.3 Dagverksamhet

Förvaltningen ser ett fortsatt behov av utbyggnad av dagverksamheten i första hand med inriktning mot personer med olika former av demenssjukdomar.

Under flera år har det ökade behovet klarats genom att förtäta på befintliga enheter.

Volymförändring 2020-2021

Utökad antal platser med 16 per dag i dagverksamhet med demensinriktning under senare delen av 2020.

Kostnadsökning på årsbasis cirka 4 mnkr.

6.4 Behovsökning av insatser 2021 och framåt

Utifrån de befolkningsprognoser som finns framtagna för de närmaste åren så kan man se att det finns stora skillnader i befolkningstillväxten mellan olika åldersintervall. Antalet invånare 65 år och äldre i Haninge beräknas 2027 vara 15,5 procent fler än 2017.

Om man bara tittar på gruppen 75 år och äldre är ökningstakten mycket mer dramatisk. Antalet invånare 75 år och äldre beräknas öka med 47,7 procent under samma period.

Gruppen över 80 år kommer samma period att öka med knappt 80 procent. Detta kommer att kräva utbyggnad av alla delar av äldreomsorgen de kommande åren.

Eftersom behovet av insatser ökar stadigt ju äldre man blir, så kan inte resursbehovet de kommande åren kopplas till ökningstakten i äldregruppen som helhet. Förvaltningen har därför brutit ner befolkningsutvecklingen i både 1-års och 5-års intervaller 65-69, 70-74 o.s.v. och beräknat resursbehovet för respektive åldersgrupp.

Bedömningen är att utöver det resursbehov som redovisats för 2020 kommer volymökningar under 2021 att kräva ett resurstillskott med ytterligare 35 mnkr.

6.5 Lokaler

Behovet av nya lokaler och anpassning av befintliga redovisas mer i detalj i lokalresursplanen.

Behov av nya lokaler gäller i första hand behovet av fortsatt utbyggnad av vård- och omsorgsboende i kommunen samt behov av lokaler för utbyggnad med fler enheter vad gäller dagverksamhet med demensinriktning.

Andra viktiga lokalfrågor är behovet av större kapacitet vad gäller köket på Hagagården alternativt flytt av verksamheten till annan enhet.

Kapitalkostnader

Planerade investeringar under 2020 beräknas medföra ökade kapitalkostnader med cirka 0,9 mnkr

7 Kompetensförsörjning

Med den förväntade kraftiga volymökningen vad gäller äldreomsorg de kommande 10 åren kommer det att finnas ett stort rekryteringsbehov. Detta innebär att både fler personer och en större andel av den arbetsföra befolkningen kommer att arbeta med insatser inom äldreomsorgen. Bara volymtillväxten kommer att innebära en ökning av antalet arbetstillfällen med minst 50-80 per/år. Utöver det kommer det finnas ett rekryteringsbehov för att täcka pensionsavgångar och avgångar av personal som söker sig till andra yrkesområden. Totalt kommer det att finnas ett behov av nyrekrytering inom äldreomsorgsverksamheten på minst 75-100 anställda / per år de kommande tio åren. Beräkningen avser äldreomsorgen totalt i kommunen oavsett utförare.

Under perioden 2020-2026 beräknas antalet pensionsavgångar inom den egna kommunala organisationen uppgå till cirka 133 personer eller cirka 17 procent av de idag anställda inom den egna organisationen.

Eftersom en stor andel av äldreomsorgen utförs av andra vårdgivare har även dessa ett behov av ny personal för att täcka kommande pensionsavgångar.

Pensionsavgångarna tillsammans med en fortsatt kraftig volymutveckling innebär att behovet av utbildad personal kommer att öka. För att klara insatserna inom äldreområdet de kommande 10 åren behöver antalet utbildningsplatser inom vårdområdet öka.

Vad gäller personalförsörjningen för personal med högskoleutbildning är det viktigt med en regional samverkan. Förutsättningarna för olika kommuner i länet är helt olika; på Södertörn står flertalet kommuner inför en kraftig ökning av antalet äldre invånare, i andra delar av länet är ökningen mer måttlig.

Det finns redan idag betydande svårigheter att rekrytera flera högskoleutbildade yrkeskategorier som exempelvis sjuksköterskor och

biståndshandläggare. Det senaste året har vi även fått svårigheter vad gäller underlaget vid rekrytering av undersköterskor och erfarna vårdbiträden.

Äldrenämndens personal har en högre sjukfrånvaro 2018 (10,56 procent) än genomsnittet för kommunens anställda som var 7,5 procent 2018. Åtgärder för att förebygga och minska sjukfrånvaron har därför fortsatt hög prioritet.

Utbildningsförvaltningen och äldreförvaltningen har tillsammans verkat för att Fredrika Bremerskolan nu är ett certifierat vård- och omsorgscollege. Detta har starkt bidragit till att ytterligare höja populariteten av Vård- och omsorgsprogrammet.

En viktig del i kompetensförsörjningen är förvaltningens aktiva arbete med att ta emot och handleda elever och praktikanter. I genomsnitt tar förvaltningen emot 250 elever och praktikanter varje år.

Sjukfrånvaro och övrig personalstatistik 2017-2018

Personalstatistik

Uppgifterna gäller tillsvidareanställningar och visstidsanställningar med en sysselsättningsgrad på minst 40 procent av heltid.

Personal	2017	2018
Antal anställda	774	773
Varav män	88	96
Varav kvinnor	686	677
Sjukfrånvaro i procent av överenskommen arbetstid, alla anställda	9,3%	10,56%
Sjukfrånvaro bland kvinnor (procent)	10,0%	11,4%
Sjukfrånvaro bland män (procent)	4,2%	5,0%

Långtidssjukfrånvaro (procent av sjukfrånvaro 60 dagar eller mer)	59,5%	52,8%
Sjukfrånvarotid i åldersgruppen 29 år eller yngre (procent)	8,5%	9,8%
Sjukfrånvarotid i åldersgruppen 30–49 år (procent)	10,6%	10,9%
Sjukfrånvarotid i åldersgruppen 50 år eller äldre (procent)	8,3%	10,4%

8 Statsbidrag

Statsbidraget till utökad bemanning inom äldreomsorgen har under perioden 2015-2018 använts till bland annat förstärkt nattbemanning på vård- och omsorgsboende och till nattpatrullen inom hemtjänsten. Det har även använts till förstärkning av hemtjänstorganisationen både på enhetschefssidan och vad gäller vårdbiträde och undersköterskor. I dagsläget är det oklart om någon liknande form av statsbidrag kommer att finnas de närmaste åren. Detta innebär ett stort intäktsbortfall för äldreomsorgen i Haninge kommun cirka 10 mnkr/år.

Intresset för att bygga trygghetsbostäder påverkas av möjligheter till statliga bidrag eller subventioner, även här råder i dagsläget en stor osäkerhet om vilka villkor som kommer att gälla de närmaste åren.

9 IT och ny teknik som stöd för verksamheten

Äldreförvaltningen bedriver en kontinuerlig verksamhetsutveckling med digitalt stöd i nära samverkan med Digital Utveckling och Socialförvaltningen. Inom kommande års planeringshorisont finns införande av e-tjänster, RPA, dvs automatisering av vissa tjänster med stöd av robotteknik och införande av välfärdsteknik som ska bidra både till effektiviseringar, bibehållande av integritet och möjliggör kvarboende. Robotiseringen kan även förstärka rättssäkerheten. Vid införande av ny teknik beaktas särskilt rättsliga aspekter. Metodutveckling sker löpande.

10 Riskanalys

Den fortsatt kraftiga ökningen av antalet äldre i Haninge kommun innebär att insatsbehovet kommer att fortsätta öka år för år. Men att bedöma hur efterfrågan kommer att fördelas mellan insatser i ordinärt boende och vård- och omsorgsboende och exakt när ökningen kommer är nästan omöjligt att bedöma. De senaste årens utveckling har ibland avvikit från tidigare prognoser. De närmaste åren kommer gruppen 65-74 åringar att bli färre medan de lite äldre kommer att öka snabbare än de senaste åren. Snabba omslag vad gäller behovet av hemtjänst, dagverksamhet och boende kan innebära personalbrist vid uppgång eller övertalighet vid nedgång av behovet.

En kraftig uppgång i konjunkturen innebär en ökad rörlighet på arbetsmarknaden och att andra sektorer kan locka personal bort från äldreomsorgen.

Den viktigaste faktorn för att förutse behovet av insatser framåt är bedömningen hur utvecklingen vad gäller invånarantalet i olika åldersgrupper kommer att utvecklas de närmaste åren. Målgruppen 65 år och äldre spänner över ett antal generationer. Det skiljer över 35 år mellan de yngsta med insats och de äldsta personerna.

Men det skiljer också mycket från årsklass till årsklass. En 80-åring idag är i genomsnitt friskare än 80-åringarna för 10 eller 15 år sen. Men det innebär inte att den genomsnittlige individen kommer att kräva mindre insatser, tvärtom kan det innebära mer insatser under flera år, men i ett senare skede av livet.

Antalet äldre i kommunen av utländsk härkomst ökar och här finns både stora grupper som flyttade in på 60- och 70- talet: Men också stora grupper som kommit det senaste årtiondet, många som flyktingar.

Kommer dessa grupper att kräva andra insatser och kommer deras behov i tidigare ålder?

Antalet äldre och medelålders med olika former av välevnadssjukdomar (fetma, diabetes, Kol m.m.) ökar.

11.1 Budgetförslag

Mall för redovisning av prioriteringsfördelade kostnadsförändringar från 2019 till 2020

Belopp i Tkr

NÄMND/STYRELSE	Äldrenämnden	Ökning %
2019 års budgetram	808 000	
Preliminär ramökning 2020	34 100	4,2%
2020 års preliminära ram	842 100	104,2%

Kostnadsförändringar 2019 jämfört med budget 2018	Årsbelopp	Andel av ram
Opåverkbara faktorer eller redan beslutade åtgärder		
Volymförändringar	30 000	3,6%
Lönekostnader	9 000	1,1%
Lokalkostnader	300	0,0%
Kapitalkostnader	900	0,1%
Övriga driftkostnader (köp av vårdplatser, hemtjänst mm)	10 200	1,2%
Summa prio 1	50 400	6,0%
Opåverkbara faktorer beslut fattade av KF/KS utan specifika beslut om avsatta medel		
Erbjudande till deltidsanställda att gå upp till heltid		
Summa Prio 2		
Summa kostnadsförändringar 2020	50 400	6,0%
Preliminär ramökning	-34 100	-4,1%
Avvikelse mellan kostnadsförändring och preliminär ramökning 2019	16 300	1,9%
Effektiviseringsåtagande 2019 enligt anvisning	-16 300	-1,9%
Andra kostnadsminskningar/intäktsökningar		
<i>se spec och prioritering separat tabell</i>		
Summa finansiering	0	0,0%

11.2 Effektiviseringsförslag

Effektiviseringsförslag/kostnadsbesparingar/intäktsökningar budget 2020		
	Beskrivning	Effekt 2020, Tkr
1	Minskade sjukfrånvarokostnader	3 000
2	Översyn av bemanning samtliga verks	13 300
Summa		16 300

11.3 Kvalitetshöjande förändringar

Som har stor betydelse med utgångspunkt i kommunledningens budgetdirektiv och missiv.

Kvalitetshöjande förändringar		
	Beskrivning	Effekt 2020, Tkr
1	Heltid för alla	?
2	Översyn köksverksamhet	?
Summa		?

Förklarande text:

1. Heltid för alla: Kommungemensamt beslut som bedöms ge störst effekt 2018/2019 inom äldreförvaltningens vård och omsorgsboende.
2. Översyn köksverksamhet: I syfte bl. a att kunna erbjuda hemtjänstkunder matkasse i linje med genomfört Vinnova-projekt. Äldreförvaltningen genomförde under 2016/2017 ett projekt kallat matkassen, de kunder som deltog i projektet fick en matkasse från äldreförvaltningens kök på Hagagården. Matkassen innehöll en delvis förberedd måltid som hemtjänstpersonalen kunde tillreda i den enskildes kök. För att kunna erbjuda fler hemtjänstkunder detta alternativ behövs en utökad kapacitet i Hagagårdens kök/annat kök, en första utredning visar att det är svårt att utöka kapaciteten mer i befintligt kök på Hagagården. Äldreförvaltningen har därför föreslagit att det görs en fördjupad studie av vilka möjligheter det finns att flytta hela produktionen till annat kök i kommunen.

12. Slutsatser och prioriteringar

Äldrenämnd och äldreförvaltning står inför en rad utmaningar de kommande åren, en fortsatt kraftig volymökning innebär ett behov av nyrekrytering samtidigt som tillgången på utbildad personal är begränsad.

Ett av de viktigaste områdena att arbeta med är arbetet med att minska sjukfrånvaron inom äldrenämndens ansvarsområde. En minskad sjukfrånvaro innebär både minskade kostnader för sjukfrånvaron men också ett minskat behov av nyrekrytering.

Samtidigt måste alla verksamheter arbeta med effektiviseringsåtgärder för att klara verksamheten inom tilldelade ramar. Detta kräver nytänkande och tro på att det går att utveckla verksamheten utan att det drabbar de som har behov av äldrenämndens insatser.

